

NAGY MAGYAR HIGIÉNIKUSOK VIII.

**Kun Lajos közegészségtan professzorról
Születése 105. évfordulóján**

ONGRÁDI JÓZSEF *, VÉRTES LÁSZLÓ**, KÖVESDI VALÉRIA*, HORVÁTH
IMRE**

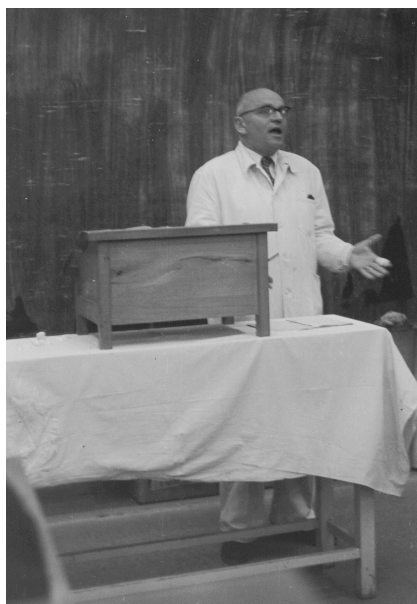
* Semmelweis Egyetem, Közegészségtani Intézet, Budapest
**, Magyar Orvostörténelmi Társaság.

Összefoglalás: Kun Lajos (Mezőtúr, 1904. július 10. – Budapest, 1967. január 3.) orvos, egyetemi tanár, az orvostudomány kandidátusa (1952). 1930-ban a pécsi orvosi karon szerezte meg orvosi oklevelét. 1926–1931-ben a pécsi Közegészségtani Intézetben, 1931–1935-ben az OKI pécsi fiókállomásán dolgozott. 1935–1936-ban pécsi járási tiszti főorvos, 1936–1939-ben Pécssett körzeti orvos. 1937-ben magántanár, 1939–1942-ben Ungváron az OKI kirendeltségének vezetője, 1942–1947-ben uo. az oltóanyag termelési részleget vezette. 1947-ben hazatért. 1947–1948-ban az OKI szerológiai laboratórium vezetője, 1948–1951-ben ugyanott a járványtani laboratórium vezetője. 1951–1961-ben a pécsi orvosi karon a közegészségtan rendes tanára. 1953–1956-ban dékánhelyettes, elsősorban környezeti higiéniai, település-egészségüggyel, az influenza-vírussal, a kiütéses tifusz elleni szérum kutatásával foglalkozott. (<http://www.tankonyvtar.hu/altalanos-orvostudomany/magyar-orvoseletrajzi-080905-17>)

Kulcsszavak: Mezőtúr, Pécs, Komló, Ungvár, közegészségtan, népegészségügy, typhus elleni oltóanyag, meningitis cerebrospondialis epidemica, laboratóriumi hálózat

---

1.ábra: *Dr. Kun Lajos professzor fényképe*
Készítette Kiss József. Adományozta Kövesdi Vali
Figure 1.: *A photo of Prof. Dr. Lajos Kun*
The picture was taken by Jozsef Kiss

Prof. Dr. Dési Illés „Népegészségtan” című egyetemi tankönyvében (1) az egyik fejezet – „A közegészségtan és a közegészségügy kialakulása Magyarországon” **Morava Endre** tollából.-- említi a közegészségtan, a közegészségügy néhány, hazai kiválóságát; ott így szerepel „Kun Lajos (1904-1966)”.

Idézzük **Páter János** professzor által írt necrologot (2). Becsülő, tisztelő sorok:

„A magyar higiéné terebélyesedő fájáról a sors kíméletlen vihara megint letört egy ágat. Elment közülünk Dr. Kun Lajos, akinek életútja, küzdelme, célkitűzése, pályafutása megérdemli, hogy megemlékezzünk róla.

Mezőtúron született 1904-ben, mint munkásgyermek, hihetetlen akaraterővel és energiával küzdött meg az akkori társadalmi nehézségekkel. 1930-ban avatták orvosdoktorrá a Pécsi Erzsébet Tudományegyetemen. A magyar nép fia a magyar nép egészségét kívánta szolgálni. Már 1926 óta tagja a Pécsi Egyetem Közegészségtani Intézetének. 1931-től az OKI pécsi fiókállomásának a vezetője. 1933-ban elvégezte a tisztiorvosi tanfolyamot. 1935-től a Pécsi Járás tisztiorvosa. 1936-tól a Pécsvidéki 272. sz. Stefánia Védőintézet vezető orvosa. 1937-ben a Pécsi Orvostudományi Egyetem magántanárrá habilitálta: „A közegészségtani vizsgáló módszerek” című tárgykörből. 1939-től az OKI Ungvári Közegészségügyi Állomásának a szervezője és vezetője. 1942-ben megszervezi a kiütéses typhus oltóanyagtermelő intézetet. A háború zivatarában is helyén marad. A kievi egészségügyi miniszter 1945-ben az újjászervezett Ungvári Közegészségügyi Intézet Igazgatójává nevezte ki.

1947-ben visszatér Magyarországra és az OKI Szerológiai Osztályának a vezetője lesz, majd 1948-tól az OKI Laboratóriumi és Járványügyi Csoportjának vezetésével bízzák meg. 1951-től 1961-ig a Pécsi Orvostudományi Egyetem Közegészségtani Intézetének a tanára volt, majd utána az Országos Munkaegészségügyi Intézet Mezőgazdasági Egészségügyi Osztályának megszervezésére kapott megbízást, itt dolgozott haláláig. Kun professzor kiváló érzéssel megáldott laboratóriumi kutató volt. Munkabírása, akaraterője, jó laboratóriumi érzéke tükröződik tudományos munkásságában. Fél száz dolgozata, szakkönyvei bizonyítják ezt. Fenyvessy professzor (*elődje. a szerk.*) influenza vizsgálataiban, majd a Pécs-környéki bányák élelmezésegészségügyi és morbiditási vizsgálataiban a modern higiénikus szemlélet tükröződik. Mesterével együtt vallotta a higiénés munkában és kutatásokban a fiziológias szemlélet szükségességét. A Tudományos Minősítő Bizottság 1952-ben az orvostudományok kandidátusává, majd később az orvostudományok doktorává minősítette. A Pécsi Orvostudományi Egyetem vezetésében 1953-1956-ig mint dékánhelyettes működött. 1955-ben kiváló orvos lett. Feleségén és 2 gyerekén kívül a magyar higiénikusok nagy tábora gyászolja és búcsúzik Dr. Kun Lajos professzortól, akinek küzdelmes élete és munkássága példamutató lehet minden magyar higiénikus részére.”

A Pécsi Orvostudományi Egyetem ünnepi Évkönyve a Közegészségtani Intézetet bemutató fejezetben *Kun Lajosról* és nem könnyű helyzetéről ad összefoglalást (3).

„1951-ben a Kormány rendeletére a Közegészségtani Intézetet szétválasztották Közegészségtani Intézetre és Mikrobiológiai Intézetre. A megürült Közegészségtani Intézet vezetésére Kun Lajos professzor kapott megbízást. Ezt a megbízatást Pécsről való távozásáig, 1961-ig töltötte be.

Amint már említettük 1951-ben a Kormány a Közegészségtani Intézetet megosztotta és létrehozta a külön Mikrobiológiai Intézetet. A Közegészségtani Intézet helyiségei és teljes berendezése teljes egészében a Mikrobiológiai Intézet tulajdonába ment át. Kun Lajos professzornak újra kellett kezdenie a Közegészségtani Intézet szervezését és berendezését. 1951-től 1954-ig az Egyetemi Közegészségtani Intézet egy közös laboratóriumi helyiséget kapott a Mikrobiológiai Intézetben, azonkívül az intézet melletti régi nővérszállás épületében két szobából álló részleget kaptak, amelyben statisztikai munkákat végeztek. Az intézet személyzete: 1 professzor, 4 vagy 5 szigorló orvos volt, azonkívül 1 kémiai asszisztensnő.

1954-ben a Közegészségtani Intézet átköltözhetett a Kossuth tér 3/a szám alatt volt bírósági épületbe, melynek alagsorát és földszintjét a Közegészségtani Intézet, emeletét a Kóréletani Intézet foglalta el. Az épület alagsorában a Közegészségtani Intézet két pincehelyiséget kapott laboratóriumi célokra, egy szűk vegyszerraktárral és egy alig nagyobb helyiséggel. Az alagsor tágasabb helyiségeit a közegészségügyi fiókállomás foglalta el, táptalajkonyha céljára. Az alagsorban kapott még a Közegészségtani Intézet egy 20 személyes oktató helyiséget, személyzeti öltözőt, fürdőt és étkezőt. A magasföldszinten a Kossuth téri fronton helyezték el az intézet könyvtárát. Az intézet kapott ezenkívül egy utcára néző szűk kémiai laborhelyiséget. A Fürdő utcai fronton az intézet kapott egy tanársegédi szobát, egy irodahelyiséget, egy professzori szobát, az udvari részben pedig egy sötétkamrát. Ugyanitt kapott egy szűk helyiséget mérlegszoa céljaira, melyet szintén közösen használ a Közegészségügyi Állomással.

Az intézet mikrobiológiai és kémiai munkalehetősége minimális volt. Műszerezettsége nagyon szegényes és nem tett lehetővé egy átütő erejű hygénés kutatómunkát. 1961-ig a személyzeti állomány felfejlődött: 1 professzor, 3 tanársegéd, 2 gyakornok, 1 vegyész, 2 asszisztensnő, 1 titkárnő, 2 takarítónő, 1 hivatalsegéd, 1 részfoglalkozású kisegítő. Tehát 4 laboratóriumi helyiség és egy statisztikai dolgozó helyiséghez volt 14 főnyi személyzet. Kun professzor 1961. végén Budapestre távozott.”

*Kun Lajos*ról több helyen is emlékezik az egyetemtörténész (4). Az egészségügyi miniszter 1951. augusztus 29-én nevezte ki nyilvános, rendes tanárnak. (Egyidejűleg a világhírűvé vált *Romhányi György*öt is).

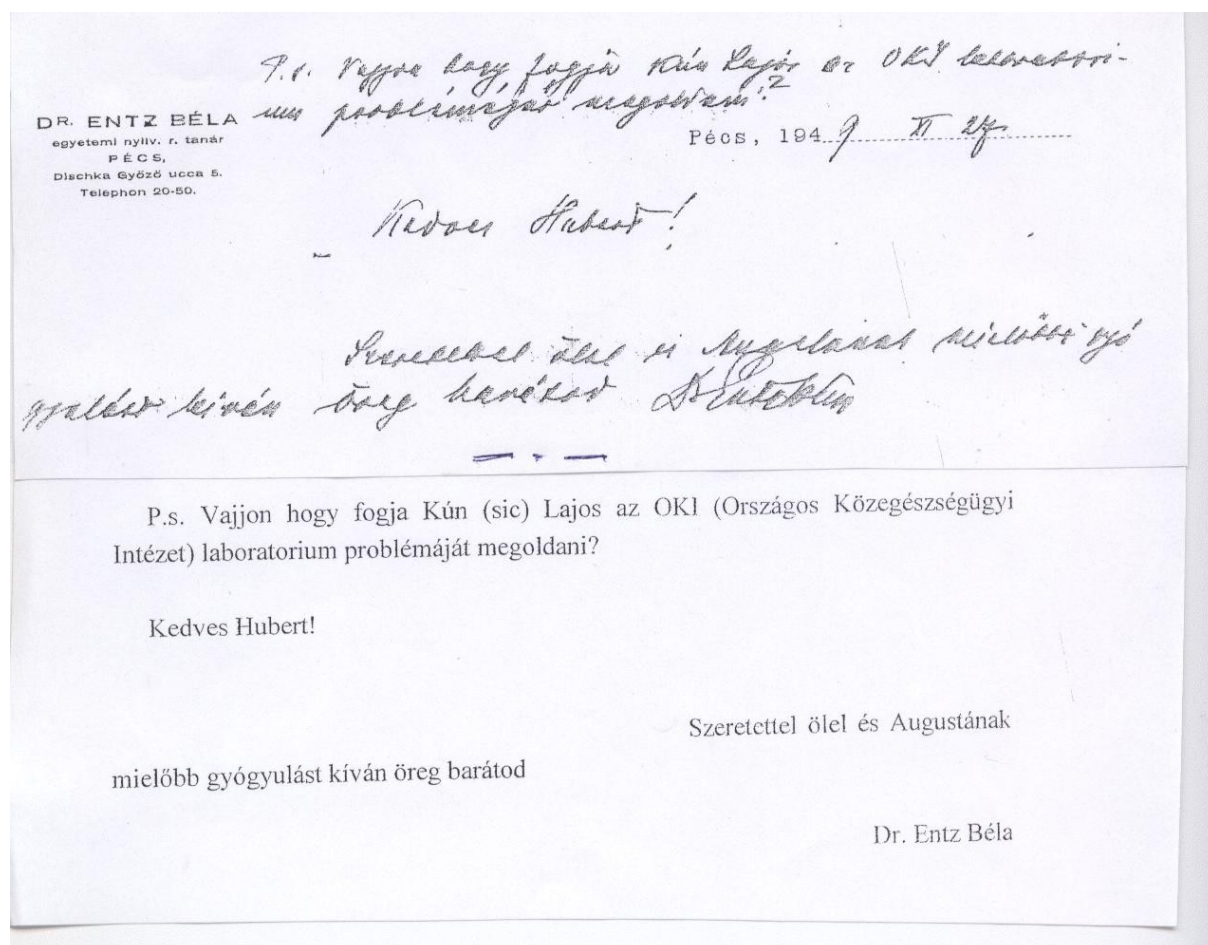
Fontos tények 1954-ből: „A nevelés kérdését kidolgozó Kun Lajos vezette bizottság állásfoglalásából néhány pont. „Az orvosi etika kérdéseiben való nevelésre lehetőség főleg a III. éves klinikai tárgyaknál és betegeviziteken adódik. Nagyon fontos a kórtermekben való orvosi magatartás, a betegekkel való érintkezés alapvető szabályaira felhívni a figyelmet. Különösképpen a betegek vetköztetésével kapcsolatos tapintatos eljárás, testi kvalitásaival és ezek különbözőségeivel kapcsolatos magatartás, mindezekre is elsősorban kiterjedő kötelező titoktartás tekintetében kell nevelő hatással beavatkozni. A hallgatóságnak a gyakorlatban is látnia kell, hogy a beteg nem „egy kázu”, hanem elsősorban szenvedő embertársunk, aki bizalommal fordul orvoshoz és klinikához. Annak is kevésbé magyarázatból, mint inkább példamutatásból leszűrt tapasztalatnak kell lennie, hogy orvosnak lenni elsősorban életforma és nem jól jövedelmező hivatás. El kell oszlatni azt a tévhiedelmet, hogy van speciális orvosi etika, mint egy külön szakmai kaszt erkölce, hanem rá kell mutatni, hogy az általános emberi erkölcsi elveknek kell érvényesülniök az orvos minden eljárásában...”

Hazafias és társadalmi nevelés. Ennek egyik legfőbb eszköze hazánk haladó hagyományainak, alkotó elméink eredményeinek megfelelő beillesztése az oktatásba. Itt is minden általános frázisnál fontosabb, hogy a tanár egész magatartásából kitűnjön, hogy hisz a szociális haladásban és szilárd meggyőződése, hogy meg kell és lehet adni mindenkinek a lehetőséget arra, hogy képességei szerint fejlődhessék, és igényei szerint rendezhesse be életkörülményeit. A tanszékeknek igyekezniök kell tudatosítani, hogy mi az orvosnak az egész társadalommal szembeni kötelessége és organikus az egyén előrehaladása és felemelkedése csak a társadalom emelkedésével egyetemben mehet végbe. Becsületos munkával és kizárólag ezzel érheti el minden ember azokat a körülményeket, amelyeket az élettől jogosan várhat. A társadalmi nevelés fontos része a magasabb beosztásúak eljárása alárendeltjeikkel szemben, mely téren sok jó, de sajnos rossz példa adására van még lehetőség...”

Hír: „Az 1961/62-es tanév első tanácsulását 1961. szeptember 20-án tartották”, a rektor „ismertette, hogy 1961. novemberében áthelyezték Kun professzort „magasabb népgazdasági érdekből.” (Bizonyára elírás van – szeptemberi ülésen azt közölték, hogy mi történt novemberben?!)

Korábbi időből származó érdekes dokumentumot kapott egyikünk (V. L.). *Dr. Csermely Anna* kitűnő pathologustól, akinek édesapja, az elismert pathologus *Csermely Hubert* Pécssett *Entz Béla*

professzor tanítványa, majd munkatársa volt. *Entz Béla* fejléces levélpapírján Pécsről, 1949. november 27-én keltezve (5): *Kun Lajost* említi (3. ábra).

2. ábra: *Entz Béla Csermely Huberthez írt levelének részlete*
Figure 2.: *The detail of Béla Entz letter written to Hubert Csermely*

Az életrajzból

Először a szülőváros, **Mezőtúr** életrajzi lexikonát néztük meg. Tartalmilag és nyelvtanilag is hibás a szöveg (6): „Kun Péter (1866-1942?) cipésmester: Mezőtúron született, régi gazdálkodócsaládból. 1883-ban szabadult fel, Budapesten volt segéd, 1891-től önálló cipésmester. A debreceni kiállításon női cipőieért oklevelet kapott. Felesége: Csicsó Mária, gyermekei: Kun Zsigmond (titkár), Péter és Ferenc (OTI orvos), Lajos (pécsi egyetemi tanársegéd) és Margit (Szibrov Gáborné)” Szomorú és érthetetlen, hogy a professzor miért egyetemi tanársegédként szerepel.

A Biológiai lexikon (7) rövid, szűkszavú bemutatása: „higiénikus, az orvostudományok doktora, egyetemi tanár. A *Haemophilus influenzae* kórokozó hatására vonatkozó kutatásai mellett a bányászok táplálkozáshigiéniájára, megbetegedési viszonyaira vonatkozó vizsgálatokkal foglalkozott.”

62, 2006. sz.

Kivonat

a mezőtúri református egyház szülöttek és megkeresztelték ^{XV.} számú anyakönyvéből, az 1904 évről

Efezus IV. r. 5. v. „EGY AZ ÚR, EGY A HIT, EGY A KERESZTSÉG”

Sorszám	Eve, hónapja és napja		A megkeresztelt		A szülők		A keresztszülők		Keresztelő lelkipásztor neve	Jegyzet
	a születésnek	a keresztesítésnek	neve	neme fi nő	neve, születéshelye, vallása, foglalkozása, lakóhelye, utca, házzszám	neve, vallása, foglalkozása és lakóhelye				
170 395.	1904. július 10.	1904. aug. 27.	Lajos	1 -	Kun Peter ref. iparos Csiszó Hanna ref. utkar A.r. 239.	Szabó Sándor nagyfelnagybíró Csiszó Endre utkar			Gergely István	

Ez a kivonat az eredeti anyakönyvi bejegyzéssel szövegesen tartalmilag megegyezik.

Kiírta s hivatali pecséttel megerősítve kiadta Mezőtúr, 2006. évi 02. hó 23. napján.

[Signature]
református lelkipásztor

MEZŐTÚRI REFORMÁTUS EGYHÁZ
P. H. H. KÖZPONT

SZARVASPRINT - P. Kft.

3. ábra: A születési anyakönyv
Figure 3.: The birth certificate

Három forrás (2, 8, 9) alapján vázoljuk a személyi adatokat. *Kun Lajos* 1904 július 10-én született Mezőtúron. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában folytatta. Pécsen az Erzsébet Tudományegyetem orvosi karára iratkozott be. 1930 júniusában kapta orvosi oklevelét. A méltán hírneves *Fenyvessy Béla* professzor mellett a Közegészségtani Intézetben egyetemista gyakornok, tanársegéd. 1931-től 1935-ig az Országos Közegészségtani Intézet pécsi fiókállomásán orvos. 1933-ban tisztiorvosi tanfolyamot végzett, képesítést nyert. 1935. július 1-től a pécsi járás tisztiorvosává nevezték ki. 1936-1939-ben a Pécs Vidéki Stefánia Védőintézeti Körzet vezető orvosa. Közben 1937. áprilisában „A közegészségtani vizsgáló módszerek” tárgykörben magántanúrrá képesítették. Kárpátalja visszacsatolás után 1939. július 15-től az ungvári közegészségügyi állomás szervezésével, vezetésével bízták meg. 1945-ben a kijevei egészségügyi miniszter igazgatóvá nevezte ki.

1947 szeptember 1-én jött haza, az Országos Közegészségügyi Intézet szerológiai osztályára. 1948-tól 1951-ig a laboratóriumi és járványügyi csoport vezetője. 1951. szeptember 1-től a Pécsi Orvostudományi Egyetem Közegészségtani Intézetének egyetemi tanára, igazgatója. 1951 és 1954 között rektori jogú dékánhelyettes.

A Tudományos Minősítő Bizottság 1952-ben az orvostudományok kandidátusává minősítette. 1960-ban az orvostudomány doktora lett - ezt sajnos nem említi a lexikon (9).

A tudományos munkáról

Néhány szakmai közlést választottunk ki, ezek igazolják a sokrétű érdeklődését, gondolkozását, a közvetlen gyakorlat szolgálatát.

1939. Népegészségügy: A szociálhygiénés problémák néprajzi vonatkozásban (a Magyar Hygienikusok Társasága szegedi vándorgyűlésén tartott előadása alapján). Már a cím is jelzi a szerző empátiáját. Baranya vármegye 4 községének adatait kapjuk – demográfia, analfabéták népmozgalom, tuberculosis, járványok. Lényegi alapok: gazdasági, anyanyelvi, kulturális tényezők.

1940., Népegészségügy: A járványtan módszerei a gyakorlatban. (az említett szegedi vándorgyűlés anyagából). Kiemeli a korai észlelés, a klinikum jelentőségét. Gyakorlati tapasztalatai alapján elsősorban a typhus-szal foglalkozik.

1941., Népegészségügy: Adatok a meningitis cerebrospinalis epidemica járványtanához nagyobb számú gazdakutató vizsgálat alapján. (Ungvárról) 1940. téli és tavaszi járványról esik szó.

1949. Népegészségügy: Az országos laboratóriumi hálózat megszervezése. A szerző kitűnő összegzése – ma is helytálló:

„1. a laboratórium közelebb kerül a lakossághoz, a vizsgálati anyagok hosszas szállítási idő alatt bekövetkező romlása, amely a vizsgálat eredményét megsemmisíti, kevésbé történhetik, a vizsgálati eredmények gyorsabban jutnak el a félhez és így a lakosság jobb kiszolgálása válik lehetővé,

2. az egységes táptalaj használata, a munkamódszerek szabványosítása a laboratóriumi munka egyöntetűségét, megfelelő szinten való tartását és a tudomány állásával mindenkori együttthaladását biztosítja,

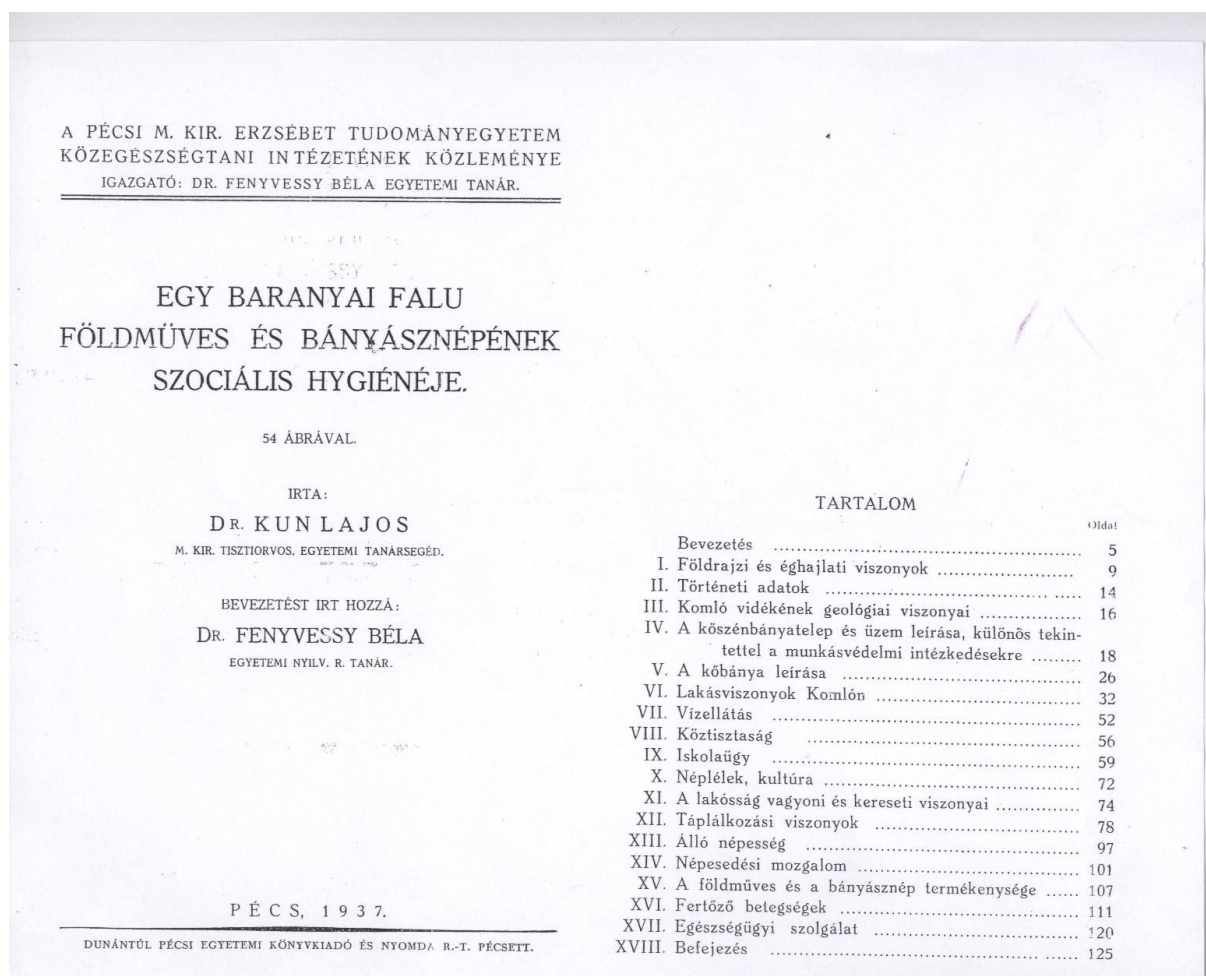
3. az egyes tájegységek járványtani és egyéb közegészségügyi problémáival való beható foglalkozásra a közegészségügyi állomások előtt lehetőség nyílik,

4. a laboratóriumi szakorvos és segédszemélyzet képzésében a szükséglettel együtt az állandó továbbfejlődés lehetősége jobban van biztosítva,

5. a vizsgáló laboratóriumok szaporítása a kórházfejlesztés vonalának integráns része és a kórházi fertőző osztályok működésének hathatós támasza”.

1950. Népegészségügy: Adatok a magyarországi tetanusz járványtanához. Ez a tanulmány is hatalmas adatgyűjtésen alapul, gondos feldolgozásban. Jellemző e helyen is a gyakorlati nézőpont: az „elméleti” tudós a kor kiemelkedő sebészei – *Bakay, Klinkó, Hüttl, Milkó* – közléseit vázolja.

Kun Lajos egyik kötete Komló szociális higiénéjével foglalkozik. A címdalt és a tartalomjegyzéket a 4. ábrán mutatjuk be. Széleskörű, alapos, lelkiismeretes összeállítás, az értékes tartalom mellett jó stílusa is megjegyzendő.

4. ábra: Kötet címlapja, tartalomjegyzék
Figure 4.: The front page of a volume, table of contents

Családi adatokból

Kissné Mikes Éva, Mezőtúr jeles lokálpatriótája (10) fejezetet szentel *Kun Zsuzsának*, az egyetemes balettművészet egyik kiemelkedő primabalerinájának, akinek az apja Kun Lajos testvére volt. Egyikünk (V. L.), ismerve a művésznőt, beszélt vele *Kun Lajosról* (11): „édesapám testvére a professzor, hasi-bél-daganat miatt operálták. Újabb műtét lehetősége merült fel. Meghalt, a Farkasréti temetőben temették el” (Budapesten). Sikerült beszélni másik rokonnal is, *Lambling Jánosnéval* (12): a professzor „édesapám első unokatestvére, az Országos Közegészségügyi Intézetben lakott, majd a József Attila utcában, fia és leánya közül az utóbbi még édesapja életében meghalt.

2007-ben emlékülést rendeztünk, az imént említett *Kissné Mikes Éva* és az ugyancsak rendkívül értékes helytörténeti munkássággal rendelkező *Tóth Boldizsárné* tanárnő lelkes szervezésében. A meghívó oldalait bemutatjuk: egy település polgárainak az előd iránti emlékező összefogásának fontos bizonyítéka! (5. ábra).

„Hosszú életemnek az a titka, hogy két igen egyszerű szabályt követtem: Egész életemben szerettem a tisztaságot és sohasem ettem többet, mint amennyire szükségem volt.”

Kossuth Lajos

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt, kedves Családtagjait, ismerőseit a

„Dr. KUN LAJOS, Mezőtúr szülötte, pécsi egyetemi tanár” című emlékülésre, amelyet az orvosprofesszor halálának 40. évfordulóján rendezünk.

Időpont: 2007. március 22., 14 óra

Helyszín: Mezőtúr, Szabadság tér 17.

Móricz Zsigmond Könyvtár és Közösségi Ház

Az emlékülés kezdeményezője, összeállítója, vezetője:

Dr. VÉRTES LÁSZLÓ

főorvos, pécsi egyetemi oktató, a

Magyar Orvostörténelmi Társaság vezetőségi tagja

Rendezők:

Henry Dunant Klub

Móricz Zsigmond Könyvtár és Közösségi Ház

Közreműködők:

A Henry Dunant Klub tagjai

A Református Idősek Otthonának lakói

5. ábra: Ünnepi emlékülés meghívója
Figure 5.: The invitation of festive remembrance

Az előadás meghívójának 4-ik oldalára elhelyeztünk két idézetet *Kun Lajos* munkáiból – jól tükrözik szakmai hozzáértését:

„A falu urbanizálása, az orvosi ellátás javítása, az egészségügyi kultúra és az általános kultúra, valamint az általános életszínvonal emelkedése mind hozzájárulnak a tetanusz megbetegedések csökkentéséhez (a sérülések korai kezeltetése és szakszerű ellátása).”

„A járványtani kutatás célja részben tudományos, részben gyakorlati. Az előbbi szempontból a kutatás kiterjed azokra a körülményekre, amelyek a járványos betegségek megismerését elősegíthetik, beleértve az egyes fertőző betegségek okának tisztázását, terjedésük módját és az ellenük való védekezés elvi alapjait. A járványtani gyakorlati kutatás konkrét esetekben a felmerült járvány elfojtásához szükséges ismeretek, adatok megszerzését célozza.

Az utak és módok, amelyeket egyik és másik esetben követünk, lényegében nem különböznek egymástól, legfeljebb annyiban, hogy a gyakorlati munka – már az elméleti kutatás eredményeit az általánosságban ismerve – a konkrét helyzet tisztázására szorítkozhatik. Ezeket a munkákat, vagyis a fertőző betegségek állásának állandó szemmel tartását, a felmerült veszedelem korai és biztos felismerését, járványos betegségek fellépésének állandó intézkedésekkel való megelőzését, konkrét esetekben a felmerült fertőző megbetegedések tovaterjedésének korlátozását a fennálló törvényes rendelkezések a hatóságok feladatává teszik és végrehajtásuk a hatósági orvosok feladatköréhez tartozik. A lényeg mindig az, hogy a fertőző betegségek eseteit jókor és biztosan felismerjük, vagyis, hogy a fertőzés első forrásait kiderítsük. Ott, ahol pedig az esetek halmozódnak vagy időnként megismétlődnek, tehát a továbbterjedésre több forrás áll rendelkezésre, ezeket egyenként és egymással való összefüggésükben kell megvizsgálnunk.”

Sajnos, szomorúság, csalódás is akadt. Emléktábla iránti kérelmünket a polgármester elutasította. Csatoljuk a javasolt szöveget – talán egy új városvezetés majd megbecsüli szülöttjét:

DR. KUN LAJOS (1904-1967)

MEZŐTÚR SZÜLÖTTE

ORVOS, TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI TANÁR,

IGAZGATÓ

EMLÉKÉRE ÁLLÍTOTTA

MEZŐTÚR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

ÉS POLGÁRMESTERI HIVATALA

2006. MÁJUS

Kun Lajos 1960-ban a Magyar Hygienikus Társaság Dél-dunántúli Szakcsoportjában több szervezettel közösen „Az iskoláskor egészségügye” címmel előadássorozatot szervezett. A megnyitót mint a Szakcsoport elnöke tartotta. Szövegét érdemes idéznünk, mert kitűnő, a gyakorlati ifjúság-higiéniés tárgykör tartalmi és stiláris összeállítása is példás

„Mai szemléletünkben, az iskola-egészségügy központjában az iskolásgyermek és annak gondozása áll, de hangsúlyozzuk, hogy magára az iskolaépület higiénéjére mindenkor a legkörültekintőbb gondossággal kell lennünk (légtérfogat, megvilágítás, pad-típusok stb.) hiszen a családi környezet mellett az iskola a gyermek számára a legfontosabb környezeti tényező. Az iskoláskor -, amelyet átlag általában a 6-15 éves korcsoportra értenek - az ország népesedési mozgalmában igen fontos helyet foglal el. Az említett korcsoport ugyanis az ország lakosságának 1/6-át, vagy 1/5-ét képezi. Tehát egyrészt ez a szempont másrészt, mivel a testi- és szellemi kifejlődés ebben a korban megy végbe és bizonyos ártalmak - psychés és somatikus behatások – a

kölcsönhatás elve alapján mindkét irányban nemkívánatos kóros manifesztációban nyilvánulhatnak meg, e korcsoport egészségügyi problémáinak nagy fontosságát különösen hangsúlyozzák.

Mint, ahogy a szellemi nevelésnek ebben a korban van legnagyobb befolyása az összes korcsoportok között, épp úgy a megfelelő testi nevelés, ártalmaktól való megóvás ebben a korban van leginkább kihatással az egész életre. Szükséges, hogy az iskola a gyermekeket ne csak megóvja a testi ártalmaktól, hanem a szellemi fejlődés mellett a testi fejlődést is lehetőleg előmozdítsa.. A statisztikák szerint az összes korcsoportok között a mortalitás százaléka az iskoláskorban a legalacsonyabb, s a különböző betegségeket tekintve az iskoláskor mutatja a különféle ártalmakkal szemben a legnagyobb ellenálló képességet.

Ha a legkisebb halálozást mutatja is az iskoláskor, ez nem jelenti, hogy itt volna legkisebb teendő. Utalnék e kérdéssel kapcsolatban a különböző tömegvizsgálatok átlageredményeiből egy pár az iskolás gyermekek között nagyobb gyakorisággal előforduló pathológiás állapotokra. Hogy az iskoláskorú gyermekek rendszeres szűrővizsgálatának milyen nagy jelentősége van a megelőzés szempontjából, mutatják a budapesti szűrővizsgálatok adatai (*Karossa-Pfeiffer*). 1953-1954. tanévben 264 000 óvodás, iskoláskorú gyermek szűrővizsgálati adataiból: látszólagos vérszegénység 24%, gerincferdülések 10%, rachitises elváltozások 19%, lábboltozat hiba 24%, pajzsmirigy megnagyobbodás 22%, menstruációs zavarok 1,5%, torokmandula megbetegedések 20%, refractios hibák 6%, neurosisok 5%, inaktív tbc. 8%, aktív tbc. 0,13%, organikus és anorganikus szívelváltozások 9,5%. E pár adattal csak hangsúlyozni kívánom e korcsoportnak fokozott gondozására való ráutaltságát.

Az iskoláskorúakra vonatkozó orvosi vizsgálatok, azok rendszeres gyűjtése és statisztikai értékelése bepillantást engednek a pedagógusoknak is az iskolában tömegesen együttélő tanulóknál elég gyakran észlelhető olyan testi és szellemi elváltozásokba, amelyek ismerete nemcsak a gyermek szellemi továbbfejlődése, hanem a maguk hivatásbeli mindennapi munkájuk érdekében sem nélkülözhető. Az iskoláskorúakra vonatkozó rendszeres vizsgálat és kutató munka eredményeinek megismerése adja az alapot arra, hogy hol szükséges a javítás és melyek azok az eszközök, melyekkel mód van az iskola-egészségügy fejlődését szolgáló meglévő intézményeinket helyes irányban befolyásolni. Az iskoláskor egészségügye tehát orvos-pedagógus feladatot jelent, s e korcsoport egészségügyének előbbrevitelét nyilván csak az orvos és pedagógus együttes munkája biztosíthatja, mint ahogy pl. a munka-egészségügy általában és részleteiben is orvosi- műszaki feladatot jelent.

Hangsúlyozni kívánnék még egy igen lényeges szempontot és pedig azt, hogy az orvos és pedagógus együttes munkája a kedvező tulajdonságokat erősíteni, a károsakat elnyomni, a hiányokat pótolni igyekszik. A nevelés, a tanítás, az életben szerzett tapasztalatok a gyermek öröklött és testi tulajdonságaira olyan erős behatással lehetnek, hogy azokat mind pozitív, mind negatív irányban lényegesen megváltoztathatják. Ismétlem, hogy az iskola, ebben a korban a szülői környezet mellett a legfontosabb környezeti tényező.

Fodor József nagy magyar higiénikus már annak idején felismerte és e felismerés alapján kidolgozta az iskolaorvosi intézmény szervezetét. 1885-ben *Fodor József* szervezte meg az első iskolaorvosi és egészségügyi tanfolyamot és azt 16 éven át, egészen haláláig vezette. *Fodor József* kezdeményezésével és az intézmény rendszeresítésével annak idején megelőztük a külföldet, majd a Fodor által kidolgozott rendszert több országban meghonosították. Amikor *Fodor József* emlékét idézzük, megállapíthatjuk, hogy az iskoláskor egészségügyének problémái orvosaink érdeklődésének előterében áll és mai szemléletünkben továbbfejleszteni kívánva e nagyhorderejű kérdést, a pedagógusokkal szoros együttműködésben végezzük e tudományos ülés keretében is munkánkat. Meggyőződésünk, hogy kölcsönhatás folytán mind az orvosok, mind a pedagógusok szemléletének és munkájának továbbfejlesztését jelenti ez az együttműködés.”

Köszönetnyilvánítás

A szerzők e helyen is köszönik Prof. Dr. Tompa Anna tanszékvezető egyetemi tanár, intézetigazgató, a MTA doktora, Dr. Benke József, a történelemtudomány kandidátusa, valamint a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara Orvostörténeti Múzeumának, később a Pécsi Tudományegyetem Egyetemtörténeti Múzeumának igazgatója, Dr. Csermely Anna osztályvezető főorvos, Dr. Kapronczay Katalin Ph.D. főkönyvtáros, Garai Judit osztályvezető főkönyvtáros, Bérczy Ildikó, Lázár Péterné, Zólyomi Margit könyvtárvezetők, Kölnei Lívia, Robotkáné Sütő Katalin, Szabó Ferencné szakkönyvtárosok és Stercz Balázs asszisztens értékes segítségét.

IRODALOM

1. *Morava E.*: A közegészségtan és a közegészségügy kialakulása Magyarországon in: Dési I.: (szerk.) Népegészségtan. Egyetemi tankönyv. Semmelweis Kiadó, Budapest, 1998.. p. 33.
2. *Páter J.*: Prof. Dr. Kun Lajos, 1904-1966. Egészségtudomány, 1967. 11. p. 287.
3. Pécsi Orvostudományi Egyetem Ünnepi Évkönyve, 1367-1967. Pécs, 1967. p. 66.
4. *Benke J.*: A Pécsi Tudományegyetem története, Pécs, 1992., pp. 194-223
5. *Csermely Anna*: Személyes levélbeli közlések, dokumentumok átadása, Budapest, 2007.
6. *Bodorik S.*: Mezőtúri életrajzi lexikon A-tól Z-ig. Mezőtúri Helytörténeti Füzetek, 16. Mezőtúr, 1999. p. 97.
7. Biológiai Lexikon, harmadik kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. p. 533.
8. Kis arcképcsarnok: Pécs, 2000. p. 66.
9. Új Magyar Életrajzi Lexikon, 111., Magyar Könyvklub, Budapest, 2002. p. 1248.
10. *Kissné Mikes Éva*: Kun Zsigmond és Mezőtúr. Mezőtúri Helytörténeti Füzetek, 11. Mezőtúr, 1993. pp. 50.
11. *Kun Zsuzsa*: Személyes közlés. Budapest, 2006. január 21
12. *Lambling Jánosné*: Személyes közlés. Budapest. 2006. január 20

JÓZSEF ONGRÁDI, VALÉRIA KÖVESDI, Dr. LÁSZLÓ VÉRTES, Dr. IMRE HORVÁTH

Professor Lajos Kun of the public health, on the 105. anniversary of his birth

Dr. JÓZSEF ONGRÁDI,

H-1089, Budapest, Nagyvárad tér 4. Hungary.

Phone: +36 1 210 2933/56183 ext,

fax: +36 1 210-2954

E-mail: ongjos@hotmail.com .

Abstract: *Lajos Kun* (Mezőtúr, 10. July 1904. – 3. Januar 1967, Budapest) medical doctor, PhD. (1952). He acquired the medical diploma on the Medical University of Pécs in 1930. He worked in the Institute of Public Health in Pécs from 1926 to 1931. 1931-1935 he worked in the branch institute of National Institute of Public Health. 1935-1936 he was chief medical officier in Pécs, 1936-1939 district doctor. He was university reader in 1937, he was the head of the agency of the National Institute of Public Health in Ungvár and from 1942 to 1947 he controlled here the vaccine producer section. He went back to Hungary in 1947. In the Institute of Public Health he was from 1947-1948 the head of serological laboratory and from 1948 to 1951 head of the epidemiological laboratory. From 1951 to 1961 he was university professor on the Medical University of Pécs. From 1953 to 1956 he was dean. He was employed with environmental hygiene, settlement public health, influenza virus and the research of the serum against typhus exanthemicus. (<http://www.tankonyvtar.hu/altalanos-orvostudomany/magyar-orvoseletrajzi-080905-17>)

Keywords: Mezőtúr, Pécs, Komló, Ungvár, public health, national health, serum against typhus, meningitis cerebrospinalis epidemica, laboratory network

---